

POLSKI UNIWERSYTET NA OBCYZŹNIE
W LONDYNIE

ZESZYTY NAUKOWE

SERIA TRZECIA: NR 2, 2014

JOANNA RACHWAŁ

SPRAWOZDANIE Z MIĘDZYNARODOWEJ KONFERENCJI NAUKOWEJ „SZKOLNICTWO POLSKIE W AMERYCE PÓŁNOCNEJ, AMERYCE POŁUDNIOWEJ I W AUSTRALII”

12 i 13 kwietnia 2014 roku Polski Uniwersytet na Obczyźnie, we współpracy z Uniwersytetem Jagiellońskim, zorganizował międzynarodową konferencję naukową „Szkolnictwo polskie w Ameryce Północnej, Ameryce Południowej i w Australii”.

Czwarta z kolei Konferencja Kwietniowa Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie, dedykowana jest – jak co roku – pamięci ostatniego prezydenta na uchodźstwie Ryszarda Kaczorowskiego. Tegoroczna konferencja poświęcona była zagadnieniom szkolnictwa polskiego w Ameryce Północnej, Ameryce Południowej i w Australii. Zasadniczym celem konferencji jest wymiana doświadczeń naukowych w dziedzinie szkolnictwa polskiego poza granicami kraju, jak również formułowania nowych propozycji metodologicznych, analizy procesów edukacyjnych w szkolnictwie polskim i na świecie. Wysoki poziom wykładów gwarantowały znane autorytety naukowe w Polsce i na świecie.

W konferencji udział wzięli: prof. dr hab. Władysław Miodunka, Uniwersytet Jagielloński, Kraków (przewodniczący konferencji), prof. dr hab. Halina Taborska, wiceprzewodnicząca, Polski Uniwersytet na Obczyźnie, senator Barbara Borys-Damięcka, o. prof. dr Antoni Herkulan Wróbel OFM, Argentyna, o. Olaf Kazimierz Bochniak OFMber, Argentyna, ks. Ryszard Taraszka, Polska Misja Katolicka, Anglia, prof. dr hab. Witold Chmielewski, Uniwersytet Jana Kochanowskiego, Kielce, prof. dr hab. Jolanta Chwastyk-Kowalczyk, Uniwersytet Jana Kochanowskiego,

Kielce, prof. Tom Urbaniak, Cape Breton University, Kanada, mgr Marianna Łacek, Australia, dr hab. Ewa Lipińska, Uniwersytet Jagielloński, Kraków, mgr Jadwiga Kowalska, Instytut Polski i Muzeum im. gen. Sikorskiego, Londyn.

Uroczystego otwarcia konferencji dokonała rektor Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie prof. dr hab. Halina Taborska. Na wstępie przywitała gości przybyłych z kraju i z zagranicy oraz podkreśliła, że konferencja jest trzecią z cyklu spotkań naukowych poświęconych szkolnictwu polskiemu poza granicami Rzeczypospolitej po roku 1918. Dodała, że spotkanie stanowi ważny komponent obszernego programu badawczego Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie, który poświęcony jest „Szkolnictwu polskiemu poza granicami Rzeczypospolitej po roku 1918”. Jej współorganizatorem, podobnie jak w latach ubiegłych, jest Uniwersytet Jagielloński, który reprezentował prof. Bogdan Szlachta, dziekan Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych, pełnomocnik rektora do spraw kontaktów z PUNO.

Pierwszym prelegentem, który rozpoczął obrady, był przewodniczący konferencji, znany i ceniony autorytet światowy prof. dr hab. Władysław Miodunka – profesor na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego, od prawie 40 lat specjalizujący się w nauczaniu polszczyzny jako języka obcego i drugiego, który wygłosił referat na temat „Szkolnictwo polskie w Ameryce Północnej i Południowej. Podobieństwa i różnice”.

Kolejnym prelegentem był o. prof. dr. Herkulan Antoni Wróbel z Argentyny, który zaprezentował temat „Szkolnictwo polskie w Argentynie w latach 1900–2014”. Ukazał początki szkolnictwa polskiego w Argentynie, począwszy od Misiones, gdzie zaczęła się masowa emigracja od 1897 roku. W referacie na uwagę zasługuje udział dzieci i młodzieży w uroczystościach organizowanych z okazji tysiąclecia chrztu Polski.

Trzeci z kolei prelegent, o. Olaf Kazimierz Bochniak z Argentyny, zaprezentował wykład na temat „Nauka języka polskiego na terenie Brazylii. Rys historyczny. Wspomnienia misjonarza”.

Kolejnym mówcą na konferencji był prof. dr hab. Witold Chmielewski, który zaprezentował temat „Szkolnictwo polskie w Santa Rosa w czasie II wojny światowej”. W swym wystąpieniu podkreślił, że wraz z wojskiem pod dowództwem gen. Władysława Andersa ewakuowano ze Związku Sowieckiego od marca do września 1942 roku ponad 40 tys. ludności cywilnej. Została ona rozmieszczona na Środkowym i Bliskim Wschodzie w Indiach, Afryce, Meksyku, Nowej Zelandii i Wielkiej Brytanii. W Meksyku polskich uchodźców ulokowano w osiedlu Santa Rosa. Opiekę nad społecznością polską sprawowała delegatura Ministerstwa Pracy i Opieki społecznej rządu Rzeczypospolitej Polskiej w Wielkiej Brytanii.

Ze względu na nieobecność kilku prelegentów w części drugiej referat za dr Jolantę Tatarę wygłosiła doktorantka PUNO mgr Żaneta Steffek – tytuł wystąpienia „Oświata polska poza granicami Rzeczypospolitej – stan i perspektywy nauczania przedmiotów ojczystych w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej”. Kolejną prelegentką, która nie mogła uczestniczyć w konferencji, była prof. dr hab. Doro-

ta Praszalowicz. W jej imieniu referat wygłosiła dr hab. Ewa Lipińska z Uniwersytetu Jagiellońskiego. Zaprezentowała temat „Żeńskie zakony religijne i ich rola w polonijnym systemie szkolnym w Stanach Zjednoczonych Ameryki”. Za kolejnego nieobecnego uczestnika, prof. dr. hab. Rafała Stobieckiego, odczyt wygłosił mgr Wojciech Klas, doktorant PUNO – tytuł wystąpienia „Polski Instytut Naukowy w Nowym Jorku jako organizator polskiego życia naukowego na obczyźnie”. Za dr Joannę Pyłat wystąpiła jej córka, studentka medycyny Katarzyna Pyłat, która zaprezentowała temat „Filia PUNO w Chicago”.

Po przerwie kolejny interesujący referat wygłosiła prof. UJK dr hab. Jolanta Chwastyk-Kowalczyk. Ukazywał on łamy polskiej prasy uchodźczej jako forum opisywania zjawisk służących manifestacji oraz propagowaniu polskiego dorobku naukowego i kulturalnego w Stanach Zjednoczonych oraz Kanadzie (np. Dni Kopernikowskich w 1943 roku z okazji 400. rocznicy śmierci uczonego), jak również podtrzymaniu szkolnictwa polskiego, utrzymaniu języka polskiego w szkołach i na uniwersytetach. Omówiła powstanie oraz funkcjonowanie naukowych placówek polonijnych, takich jak Naukowy Instytut Polski, Fundacja Kościuszkowska, Polski Instytut Sztuki i Nauki, Instytut im. Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku, Instytut Polski w Chicago. Autorka omówiła skandal związany z katedrą polską na Uniwersytecie Columbia i dymisją prof. Arthura P. Colemana, który niestrudzenie zachęcał młodzież amerykańską i polsko-amerykańską do nauki języka polskiego i poznawania kultury polskiej oraz towarzyszące temu protesty Polonii przeciwko przyjęciu przez władze Uniwersytetu dotacji od reżymu komunistycznego w Warszawie.

Ostatnim prelegentem pierwszego dnia konferencji, który wzbudził bardzo duże zainteresowanie oraz dyskusję, był prof. Tom Urbaniak z Kanady. Zwrócił uwagę na problem utrzymania polskości w małych społecznościach lokalnych oraz na braki kadrowe, z którymi boryka się społeczność polonijna w Kanadzie. Tytuł wystąpienia: „Linguistic and cultural revitalisation in a small, longstanding Polonia Community. Lessons for Advocates and Educators”.

Podsumowaniem pierwszego dnia konferencji była dyskusja panelowa, którą poprowadził prof. dr hab. Władysław Miodunka. Jej celem było omówienie problematyki szkolnictwa polskiego poza granicami kraju. W panelu udział wzięli: o. prof. Antoni Herculian Wróbel OFM, o. Olaf Kazimierz Bochniak OFM Ber, ks. Ryszard Taraszka, prof. dr hab. Witold Chmielewski, prof. dr hab. Jolanta Chwastyk-Kowalczyk, prof. Tom Urbaniak. Dyskutanci zwrócili uwagę na problemy związane z kultywowaniem polskości poza granicami kraju, szczególnie w tych częściach globu, gdzie nie ma napływu nowej emigracji. Próbowano znaleźć również rozwiązania zaistniałego problemu, jak również podkreślono konieczność współpracy między Polakami zamieszkałymi w różnych częściach świata.

Drugi dzień konferencji miał charakter bardziej kameralny, dwa swoje referaty zaprezentowała mgr Marianna Łacek z Australii, w których przedstawiła „Ogólną charakterystykę szkolnictwa polskiego w Australii” oraz „Rolę nauczyciela

w kształtowaniu motywacji uczniów sobotnich szkół języka polskiego”. Prelegentka podkreśliła rolę motywacji jako jednego z podstawowych aspektów nauczania języka polskiego szczególnie poza granicami kraju. Swoim entuzjazmem oczarowała wszystkich uczestników konferencji i otrzymała bardzo wysokie noty w ocenie uczestników konferencji.

Kolejną prelegentką, która zwróciła uwagę na problemy z zachowaniem kultury i języka polskiego poza granicami kraju była dr hab. Ewa Lipińska, adiunkt w Centrum Języka i Kultury Polskiej w Świecie Uniwersytetu Jagiellońskiego. Przedstawiła referat na temat: „Jak zachować polskość w Australii – czy to możliwe?” Podkreśliła trudność, jaką niesie ze sobą zachowanie polskości, którą potęguje oddalenie od Polski. W referacie skupiła się na młodym pokoleniu imigrantów i zarysowała ich problemy adaptacyjne, które nakładają się na fazy cyklu rozwojowego. Nakreśliła zagadnienie zmiany statusu języka ojczystego na emigracji, a następnie omówiła czynniki, które pomagają zachować polskość na antypodach.

Ostatnią prelegentką na Konferencji Kwietniowej była mgr Jagoda Kowalska, która omówiła „Szkolnictwo polskie poza granicami RP w świetle materiałów archiwalnych”. Celem wystąpienia była próba podsumowania problematyki dotyczącej polskiego szkolnictwa, rozwijającego się na terenie Ameryki Północnej, Południowej oraz w Australii – w oparciu o materiały archiwalne. Odtworzenie historii tego zagadnienia jest możliwe tylko dzięki pozostawionej dokumentacji i relacjom ustnym. Zabezpieczenie tych śladów o bezcennym znaczeniu historycznym jest niezwykle ważne. To swoiste przedłużenie pamięci o ludziach i wydarzeniach oraz przekazanie jej przyszłym pokoleniom, a także istotne świadectwo historii polskiej diaspory, rozrzuconej po całym świecie, która dla utrzymania polskości uczyniła tak wiele.

Obrady konferencji zakończyła krótka debata z udziałem wszystkich uczestników konferencji, dotycząca dzisiejszego stanu szkolnictwa na świecie. Uroczystego zamknięcia konferencji dokonała prof. dr hab. Halina Taborska, która przy okazji podziękowała sponsorom: Ambasadzie RP w Londynie, Edycie Nowosielskiej, Polword Ltd., Fundacji Stowarzyszenia Polskich Kombatantów, M. B. Grabowski Fund, Polonia Aid Foundation Trust, Polskiemu Ośrodkowi Społeczno-Kulturalnemu, Zjednoczeniu Polek w Wielkiej Brytanii oraz patronom medialnym: „Dziennikowi Polskiemu”, Polskiemu Radiu Londyn, Londynkowi.net, Patriot24.net.

Kończąc, jeszcze raz przypomnieć należy o konieczności wymiany doświadczeń naukowych pomiędzy Polonią rozsianą po całym świecie z ośrodkami w kraju i o potrzebie kontynuacji projektu „Szkolnictwa polskiego poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej od 1918 roku”.